

સત્યંચ ની જીવી
 Regn No 3085!

વેપક. -વરતેલ

પ્રકાશક,

ધી રેસીમ્બલી-સાહિત્ય મંડળ.

તરફથી

આદીમ વસુધા વરતેલ.

શુભક નં. ૯

આવૃત્તિ ૧ લી.

પ્રત ૧૦૦

મવ ૧૯૮૦ -ઈ. સ. ૧૯૭૬ -લી સ. ૧૩૪૧

કિમત એક આના.

દામ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ, પાણી મેળ

- મેનેજર કાદરહુશન મે

શિયા હંમાની ઇસ્માઇલીયા આગાખાની શીરકી આન્સ
હિન્દમાં આતરક સતપથ ધર્મના નામે મગદુર થતો જાય છે.
કેટલાક ભાવિક અને ધર્મ પ્રેમી હિન્દુભાષ્યો ઇસ્લામના નામે
ગણના આ સતપથમા પ્રાચીન અને અરવાચીન સનાતન વેદિક
ધર્મનાં સિદ્ધાંતોથી વાકેફ થઈ આ હિન્દુ મુસ્લમાની બે
વગરનાં પથમા ભેગાતા બતાવે છે. આ ભેગાતા હિન્દુ ભાષ્યોના
આકર્ષણથી મત્ય આગાખીને શીધે ખીમ્નપણુ બેચાય છે. ત્યારે
કેટલાક જુદાજુદા ઇસ્લામીઓ તેની અદેખા કરે છે. તેનાં નિર-
સ્કારે છે, નિંદે છે, હાથુત કરે છે. ત્યારે કેટલાક ચલવલીયાઓ
પોતાને લાગુ પડેલા શેખના વીધે, ઇસ્લામીની મળ્યા રાગદાગી
ધોરણે વધારવાનો પ્રપચ માને છે તેને માટે અમેનેજમેન્ટ અગળ્ય
લાગતુ નથી. તે કરતા વિશેષ અગળ્ય જેવુ, તે એજ સતપથનાં
ટોળામાં આપ દાદેથી વસનારા અનુયાયીઓ, કે જેને ૧૦૦ વરમ
કુપર ઇસ્માઇલીયા માનવતા પ્રભાવશાળી પીંગના બાધથી હિન્દ
ઇસ્માથી ઇસ્માઇલીયા શીરકામા દાખલ કર્યા, અને ખુદા પ્રમંની
મારી નિશાની તરીકે હિન્દુ મુસ્લમાની બે વગરના આ શીરકામાં
શામેલ કરવામાં આગા છે. આજે તેઓ પોતાના વશગેનેની કાંતો
બુલ સમજે છે, કાંતો પોતાના વડાઓ માટે હલકે મત બાંધે
છે. અને તેથીજ આ સતપથ ધર્મ તરફ અભાવની નજરે જુવે
છે. એટલજ નહી, પરતુ પોતે પોતાને મજકર ધર્મના
મહાન સિદ્ધાંતોનુ અજાનપણુ છતાં, જાહેરમા વગોવવા પોતાની
શક્તિઓ ખરચે છે.

ખર જતા, એવાણુ મિત્ર શત્રુ જેવા છે ! છતાં પ્રચારક
તરીકે તેમની જાણ્યે અજાણ્યે તેમનુ કાર્ય કરણુ રૂપ જણાય છે.

જોકે એ અધુરીયા અનુયાયીઓ, કુપર મુજબ રસ્તો
અખતીયાર કરે છે, તનાં કેટલાક ચોક્કસ કારણો છે, તોપણ તેઓ
કરે છે, એમ માનતા હોય છે. અને
પવાહ જે સતપથ સિદ્ધાંતોથી
હેતુ મારે પણ, આ પ્રમાણે
મ જગતકર્તા પાસે અજાણ્ય

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[गुजराती कवीराखिट विभाग]

अनुक्रमांक १२८३५ वर्गीक

पुस्तकानुं नाम २-१८५१८१ ६८२०

विषय ५७२ पा

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ ૧૨૮૭૬
ગુજરાતી ગ્રંથોદ્ધાર સંગ્રહ
ઈમામની પિછાન !

ઈસ્લામના જીવનરૂપ ઈમામે ઝમાન.

સતપંથ અને પ્રચાર.

હદીસ:—“આલા રાઝ્યમ મેનતીન મીમ મચ્યાતા તન્નેલ્લકશ
શાએસ મિન મગરીબ હા!”

હ૦ રમુઝે ખુદા ફરમાને છે કે—મારી (હયાતી) પછી ૩૦૦
વરમે પશ્ચિમ તરફ મય ઉદય થયો.

વિપરીત પવિત્ર હદીસ મુજબ હ૦ રમુઝે ખુદાની પછી
ઈસ્લામ ઈર્શના નાદ તત્તેવાના પ્રકાશક સુર્યરૂપ “ઝમાનાનો
ઈમામ” બરાઅર નેગલીજા મદતે પ્રગટ થયો !

હઝરતઅલી હમ્મ્યામ ઈર્શના પેશવા ગાહેર થયા પછીજ
ઈસ્લામી રાજદ્વારી અને ધાર્મિક નેતાઓએ જુદા જુદા હાથે
આએ મહાન કાય બેચેચી લીધી.

રાજદ્વારી—તાંત્ર ખરી રીતે હ૦ અબુબકર, હ૦ ઉમર અને
હ૦ ઉરમાન અમીર માલીઆ અને ત્યારપછી સ્થિરપણે બની
અબ્બાસી ખલીફાઓના હસ્તગત રહ્યાં.

અને ધાર્મિક સર્વોપરી સત્તા હ૦ અલી, હ૦ હસનેન,
હ૦ જેનુલ આબેદીન, હ૦ મહમદ બાકેર, હ૦ ગાફર સાદેક
સુધી નિરવિધને એ ખુદાઈ પુરૂષોનાં હાથમાં મનાતી રહી.

ત્યારપછી એજ નસલમાં બે બાઈયોએ દાવો કર્યો. ખુદાઈ
પુરૂષ (ઈમામ) ખુદાઈ કલામની સાથે મળીને અસ્થપણે રહેવાની

વાત હ૦ રસુલે ખુદાએ જાહેર કરી દીધી છે. છતાં એ ભાઈઓનાં એ પક્ષોમાં ખરે ખોટું બતાવવું, તે કરતાં ખુદાઈ ધર્મના રક્ષક માટે ખુદાવંદ તઆલાએ અને એમના રસુલે જે પેગામ મોકલાવ્યો છે, તે મુજબ હકદાર કાણુ છે? એજ જાહેર દ્રષ્ટિ તેમજ ઇમાનદાર આંખથી જોવાનું કીક કહેવાય.

આયાત—કુલ્લેશયદ્દિન અહસયનાહો શી ઇમામે મોખીન.

એટલે—જાહેર ઇમામજ સઘળી બાબતોનો હિસાબ જાણનાર છે.
(સુરેયાસીન આ. ૧૨.)

તથા—કુલ્લે શયદ્દિન અહસયના કિતાબુમ—મોખીન.

એટલે—દરેક વસ્તુ જાહેર કિતાબમાં છે.

(સુરે નખઅ)

ત્યારે પેગંબરે ખુદાએ પોતાની અંતકાળ વખતની ચાદગાર હદીસ મુજબ ફરમાવ્યું છે કે:—

“કુરઆન અને ઇમામ બેક જાહેર પણે એક તરીકે, એક “રસી મિસાલે મળેલાં રહેશે ને ક્યામત સુધી એ બેક આપસમાં “હરગીઝ જુદા નહીં પડે. તથા મારી બાદ ત્રણસો વરસે પશ્ચિમે સુર્ય ઉગશે.”

આ હદીસની કસોટી ઉપર જેને માટે અનુકૂળતા હોય, તેજ ખુદાઈ પુરૂષ ખરો. કારણકે મજકુર બાબતો એ પુરૂષો માટે સિદ્ધ થાય નહીં એ ખુદાઈ કલામની ખુબી છે.

વળી ખુદાએ પણુ—એ બેક વસ્તુ કુરઆન અને ઇમામ મળી જે એક રસીસ મિસાલે છે, તેને પકડી રાખવા સલામતી ફરમાવી છે કે:—

આયાત—વય તસેમુ બે હબલિલ્લાહે જમીઅન વલા તફરરક.

એટલે—ખુદાઈ રસીને એકઠા થઈ મજબુત પકડી રાખે, અને જુદા પડે નહિ.

ઉપર કહેલાં બે પક્ષોના ખુલાસો કરીશ કે, ઇમામ બહર સાદેક અં પછી એમનાં બે પુત્રો એક વડા શાહ ઇસ્માઈલ અને બીજા હં મુસા કાઝેમ છે.

પ્રથમ હદીસમાં જણાવ્યા પ્રમાણે શાહ ઇસ્માઈલની નર નસલે હીં સં ૨૬૦ માં શાહ મહમદ મેહદી મિસરનાં તમ ઉપર રાજ સત્તાપર આવ્યા પછી, પોતાની ઇમામતનો ઝુઝો જણાવ્યો! જે અધાપી સુધી પરંપરામાં ચાલુ છે. ત્યારે હઝરત મુસા કાઝેમની નસલે પણ એજ નામે એટલે હં મહમદ મેહદી પાંચ વરસની વયે ગાયબ થયા! એટલે તે પછી ઇમામતનો કમ બાર પર આવી અટક્યો.

આ ઉપરથી ખુદા, ત્યા રસુલનાં ઉપલાં કલામોની કસોટી ઉપર પરખીશું તો સાબેત થાય છે કે.—

ઇમામે મોખીન એટલે જાહેર ઇમામ તરીકે શાહ ઇસ્માઈલની નર નસલ ચાલુ રહી અને હઝરત મુસા કાઝેમની નસલ જાહેરમાંથી ગાયેબ થઈને અટકી જે કુરઆનથી વિરુદ્ધ છે!

અને આ સ્થિતિ હં રસુલે ખુદાનાં કલામો મુજબ ખુદાઈ કીતાબની સાથે, જાહેર રહેનાર ખુદાઈ પુરૂષ (ઇમામ) ન હોય, તે અને હોય તે, એ બેમાં જાહેરમાં સાથે ન રહે, તે કરતાં “કીતાબુમ મોખીન સાથે ઇમામુમ મોખીન” હોય તેજ સત્ય ઠરે.

બીજા મુદ્દામાં હં રસુલે ખુદાએ પશ્ચિમમાં ત્રણસો વરસે સુર્ય ઉગવાની કરેલી આગાહી માટે, બેઉ પક્ષમાં એક સરખી ભાવના છે.

કારણકે હં મુસા કાઝેમનાં પક્ષવાળાઓ માને છે કે, ત્રણસો વરસે હઝરતની બાદ પશ્ચિમમાં સુર્ય ઉગવાની બાબત ગાયેબ થયેલાં હં મહમદ મેહદીનાં સંબંધમાં માને છે; કારણકે હીં સં ૨૫૮ માં બારમાં હઝરત મહમદ મેહદી ગાયેબ થયા!

ત્યારે શાહ ધર્મમાધવની નર નસલે શાહ મહમદ મેહલી હીં સં
(૨૬૦) મા મિસરના તખ્ત ઉપર આવ્યા. તેમણે પોતાની
ધર્મામતનો દાવો પ્રગટ કર્યો. એ એકે વ્યાપ્તમાં બીજી હઝરત
રસુલે ખુદાની હદીમ મુજબ આપાદ ખરી પડલી ઇસ્માઇલી
પક્ષવાળા માને છે.

અહીં સવાત એકજ કિં છે કે, હીં સં ૨૫૮ અંત
હીજરી સન ૨૬૦ લગભગ વરસનો સરખા છે. પણ એક પક્ષ
ગાયેખ થનારને મુર્ય ઉગેશ કહે છે, ત્યારે બીજે પક્ષ ઇમામતા
પ્રકટ થનારને માને છે, જેકે ન્યાય દ્રષ્ટિએ ઇમામતનો હુકમ
બહેરમા પ્રકટ કરનારજ હઝરત રસુલે ખુદાનાં વચનો મુજબ
“તમકેશ શમ્મ” એટલે “મુર્ય ઉગેશ” એ મતજાળનો અર્થ
મારે છે. પણ ગાયેખ થનાર ઇમામ હદીસના વચનથી ઉલટી
મતજાળ સિધ્ધ કરે છે. તેથી તે કરઆન મુજબ પણ ખરો
દાવેદાર નથી હરતો.

આ રીતે એ પક્ષ સિવાય ત્રીજો પક્ષ કદી પણ ખુદાઇ
પુરખનો દાવો કરી શકતો નથી. કારણકે ફાતમા સૈયદ અને હં
અલીની નર નસલ હોતી, એ ઇમામતના દારા માટે મજબુત
સતદ મુકરર થયેલ છે. તે તે મુજબ શાહ ઇસ્માઇલજી ખરા
હકદાર ઇમામ છે !

હવે આપણે અસલ વિષય તરફ આગળ વધીશું, કે
શાહ ઇસ્માઇલની નર નસલે ક્રમવાર એકપછી એક ઇમામો
થતા રહ્યા અને તેમણેજ અરબસ્તાન ઉપરાંત બીજા દેશો ખાતે
પોતાનાં તરફથી ઉપદેશકો મોકલાવી ખુદાઇ બોધ ફેલાવ્યો.

ત્યારે-હં મુસા કાઝીમની નસલમાં થયેલા-પાંચે-સાહેબો
બની અબ્બાસીયોની હકુમતનાં દાવમાંજ રહી જીંદગી ખત્મ
કરી. તેથી તેમને હીદાયત કરવાનો વખત નસીબ થયો નહીં.
પરંતુ શાહ ઇસ્માઇલ પછી દરેક ઇમામતની મસનદ પર

આવનારા ઇસ્માઇલી ઇમામે તરફથી એક મુખ્ય પુરુષ ધારમીક પ્રચારના માટે, વજર તરીકે એટલે પીરના નામથી મુકરર થતા રહ્યા તેની ટીપમાં:—

- ૭ મા-પીરસતશુર નુર-ઇમામ અલી ઝીકરતીસ સલામનાં સમયમાં.
૨૩ મા-પીર શમ્સતખેઝ-ઇમામ કાસમ શાનાં સમયમાં.
૨૬ મા-પીર સદરદીન-ઇમામ ઇસ્લામ શાનાં સમયમાં.
૨૭ મા-પીર હસન કપીરદીન-ઇમામ ઇસ્લામ શાનાં સમયમાં.

એ માનવંત પુરુષોએ હિન્દુસ્તાન ખાતે પોતાના ઝમાનાના બાહેર ઇમામના હુકમની રૂઢીએ ખુદાઇ ધર્મની હિદાયત ફેલાવવાનાં ચમતકારીક પ્રયત્નો કીધા! જેના કાર્યના પુરાવા બદલ—

હાલની ખોગ્ગ કોમ, મુમના કોમ, અને શમસી હિન્દુ ગુપ્તીઓ, તથા ગુજરાતનાં ગુપ્તીઓ, યુરદાનપુર તથા સુરતનાં નવા ઇસ્માઇલીઓ અને બીગ્ગઓ પણ મોબુદ છે.

ત્યારે એ પીરોનાં કુટુંબીઓએ પણ કેટલુંક ઉપદેશનું પ્રશંસાપાત્ર કાર્ય મળેલા અવકાશમાં કરી બતાવ્યું છે, જેમાં પીરાણા પંથ અને તેની શાખાઓ તથા પરીણામ-પંથના હિન્દુ ગુપ્તીઓ પણ અત્યારે બાણીતા છે.

આવા ઉપદેશકોની હરીફાઇમાં એ પીરોના કુટુંબની બે સ્ત્રી-રત્નોએ કેટલુંક કાર્ય કરી વૈદિક ધર્મમાં સુપ્રસિદ્ધ મૈત્રેયી અને ગારગીનાં પુનરજન્મ રૂપે સેવા કરી, પોતાની ધારમીક લાગણી પ્રગટાવી છે. એ બે સ્ત્રી રત્નોમાં “બાઇ બુદાઇ” અને “ઇમામ બેગમ” મશહૂર છે.

ઉપલાં નામની પીરાણાના સૈયદ ખાનદાનની બાનુઓએ “આત્મ દર્શન” નાં વિષયમાં પોતાનાં રચેલાં પદોથી જે ઝળકતી યાદગીરી વારસામાં મુકી છે, તે અત્યારનાં કોઇપણ ધર્મ સંસ્થાના નામે ગણાતા કાર્યોમાં એટલે દરજ્જે આપી શકાય એવા હિતમ છે.

બાઈ બુઢાંઈ!!!

આ માનવત સાધવી બાનુ કાતમી માનવ બાનવનમા ઈસ્માઈલીયા રૂબય તીર મદદનીસ સાહેબના ફરજદ અને ઈસ્માઈલી પીરોમા અનત પ્રોડના કેદારક ઉસ્તાદ ગુડ પીર દમન કપીરનીસ સાહેબના પુત્રો થાય.

ઉસ્તાદ ગુર પીર દમન કપીરનીસના કથ ૧૮ ફરજદોમા માત્ર ઈમામ ગાહા અને આ માનવત બાનુ બાઈ બુઢાંઈ એ બેજ વ્યક્તિ પોતાના બપાવા અને બાવાએ ઈસ્માઈલીયા પીરકાના મનાતા ઈશ્વરી અવતાર અથવા જાહેર મામના કરમાન વડે, લકીકતી ઇસ્લામના મહાન દાઈ તરીકે, જે કાય બખ્તરી હીન્દમાતા હીન્દુ-મુસલમાનીન બેદન તોડવાના સકળ અને અમર પ્રયત્નો કરીયા, તેના અનુયાયી અને ઉપદેશક તરીકે સવા બખ્તરી હતી. બાપોના બીજા બપા ફરજદો તે વખતના હીન્દના મુસ્લમાની બાદશાહોના આગ્રો સુન્નત જમાઅતના ઇસ્લામી પીરો જેવા દરજ્જે જાદગી પમાર કરી ગયા છે.

બાઈ બુઢાંઈનું પાણુ મુસલમાની રાજ કતોના માનવત ગણાતા “સૈયદ જલાલ બની”ના પુત્રની સાથે રિવાજ મુજબ લગ્ન થયું હતું, અને બાદશાહી બાનવનમા માન ભોગવનાર તરીકે ઉમદા પ્રકારના માન મરતબા અને કાઠ સાથે લાખી જાદગી ગુઝારયા પછી, પોતાની પુખ્ત વયે પીરાણા મનના મશહુર થયેલ સૈયદ ઈમામશા જે અમના બાઈ થાય, તેમની ઇસ્માઈલીયા પીરકાની મહાન સવા અને બુદ્ધના દીદાર પ્રાપ્ત કરવાના સાધનોનું સાહીત્ય જોધને, આ માનવત બુઢુગ બાનુને વેરાગ ઉત્પન્ન થયો, અને પોતાના મૌયુફબાઈ ઈમામશા સાથે બાર્બીક ચર્ચા કરતાં, દુનવી કામો અને બાગી તરફની ફરજોથી મુક્ત થઈ, બુદ્ધના દીદાર કરવાનું, બુદ્ધવદનઆલાએ ઈસ્લામના મુખ્ય ઉદ્દેશ તરીકે બદલે

ઈન્સાનીયતનાં મારણે માનવ જીવગીમાં કરવા સોંપાયેલ કાર્ય તરીકે સમજી, તે માટે પ્રેમ પૂર્વક પ્રયત્નો કર્યાં, અને અતે પોતાનાં મરણુમ પિતાજીની તાલીમની પ્રાપ્તિ, એમના વફાદાર અને અનુભવી શિષ્ય હાજરમેગ તથા બાઈ ઇમામશાની મદદ વડે “ મન અરફ નફસહુ ફકફ અરફઃ રખ્મહુ ” એટલે “જેણે પોતાને ઓળખ્યો. તેણે ખુદાને ઓળખ્યો.” એ ઇસ્લામી વેદાંતનું સહુરય જાતે અનુભવ્યું તે કૃતાર્થપાત્ર મેળવ્યું. એ માનવતા બાઈ ખુદાઈની ધાર્મીક ચરચા અને ખુદાઈ દીદારની પ્રાપ્તિની સ્વરગિત “કાવ્ય-પ્રસાદી” ઝલકતી જીવગીનું યાદગાર એવાજી અઘાપિ નુધી શિયા ઇમામી ઇસ્માઈલીયા આગાખાની શીરકાની જમાઅનમા બાઈ, બાઈયોમાં બાળને વૃદ્ધોમાં બાવ અને આનંદ પુરવક શિક્ષણ પાઠ મિસાલે આલાપાય છે.

નંતમાં પોતાનાં બાઈ ઇમામશા અને બાઈ ખુદાઈનાં નામે રચાયેલાં સવાદનાં વચનામુનો “ પવિત્ર જ્ઞાન)ની હરોલમાં જગા મેળવવાને લાયક દરેલા છે, જેનો ફકફ નમુનો અત્રે રજુ કરી સુરા વાંચનારની જાણસાને તપ્ત કરીશુ.

 આ ધાર્મીક સવાદ ઉપરથી ઇસ્માઈલી ઇમામે તરફથી જે પીરો મારફત હિન્દમા ઇસ્લામની દાઅવતનું કામ કર્યું તેનો ફરઆને શરીફની નીચેની આયાત મુજબ હતુ કે:—

“પ્રાચીન પ્રજામાંની કોઈ એવી નહોતી કે જેને અમારી દિદાયત માટે એક એતવાજી આપનાર મોકલ્યો ન હોય.”

આ રીતે હિન્દની પ્રાચીન પ્રજામાં પણ ખુદાઈ દિદાયત આપનારાઓ ખુદાએ મુકરર કરી મોકલેલા પુરૂષો હતા, જેને રામ કૃષ્ણ તરીકે વેદ ધર્મમાં ઓળખાવ્યા છે. તે ઇસ્લામ મુજબ ખુદાઈ પુરૂષો હતા. અને તે આદમ અગાઉના આદમો તરીકે હોવાથી ૬૦ મુસા, ૬૦ દાઉદ અને ૬૦ હસા માફક તેઓની વૈદિક તાલીમ મનસુખ ગણી છે. પણ તે એક ખુદાને માનનારી પ્રાચીન પ્રજા હતી.

પ્રગટ કર્તા,

(સતપંથ જ્ઞાન સાગર)

ભાગ ૧ દો.

પદ મું ગીનાન.

ચંચાર:—સર્વથ દ મિમામશાહ.

જીરેઆઈ સતિયુના સત સાહેબ રાખે,
 સીલવતી સીલ રાખે જીરેઆઈ—૧

જીરેઆઈ ધરમ લીધું તારે ધરમ સર ચાલા,
 જીયું દીવે ફરી જ્ઞેત રાખો જીરેઆઈ—૨

જીરેઆઈ હવે “હુએજ દા” અમે તારી સાથેજ ફાડીયે,
 પાણુ ટાંણુ ન ચુકા મોરીઆઈ જીરેઆઈ—૩

જીરેઆઈ ખટધડીયે કીતે દાતણુ કરતુ,
 ને આસીસ તારે બાણુવી જીરેઆઈ—૪

જીરેઆઈ અડધી રાતે વજીંદા કાઢો,
 તો ફરીમા “ધોઆ” મીખો જીરેઆઈ—૫

જીરેઆઈ સમી સાજે ધુવા નદલ પડવી,
 અને પર પુરપ જતન કરવી જીરેઆઈ—૬

જીરેઆઈ દો પહોર વેલા માંહે એકાંત રહેવું,
 કબરની આસીસ બાણુવી જીરેઆઈ—૭

જીરેઆઈ એવ્યું વાતુ કેને જાહેર આપી ન દેવી,
 જો હે એ પોતાનો તોણે તન જીરેઆઈ—૮

સૈં ઇમામશા કહે છે—

જરેબાઈ, પથરકા મુરતી કયા મુખ બોલે,
જે માણમે પુતલાં ધડીને બેસાડ્યાં જરેબાઈ—૧

જરેબાઈ, રામ કરસનકા જે નામજ લેવે,
સોતો પાછમ દીસે માનખાં વેસ જરેબાઈ—૨

જરેબાઈ, હીંદુને લેકર પથર ઝાલ્યા,
ઇનુ સર ઇમાન લાવ્યા જરેબાઈ—૩

જરેબાઈ, પથર આગલ લે કર નીશાની જે રાખે,
સાં જાને દીને પથર વલગી રહેનાં જરેબાઈ—૪

જરેબાઈ, મોખ મુગનીકા મારગ ન પાવે,
પથર સર બારજ સેહેવે જરેબાઈ—૫

જરેબાઈ, દીન દુનીયાકા ધણિ પાછમે બેઠા,
સોખી હુકમ તુર “નીજરી” જરેબાઈ—૬

જરેબાઈ, બજે પીર ઇમામશાહ સાચુજ બોલે,
રામ, કરસન મહલાઅલી કહેનાં જરેબાઈ—૭

બાઈ બુઢાંઈ પુછે છે—

જરેબાઈ, મહલાઅલી તો આપે દિનકા રાજ,
સો હીંદુમે જાકર કીયું બેઠા જરેબાઈ—૧

જરેબાઈ, રામ, કરસન તેતો રાજજ કહીએ,
તાલ તંબલ દોલકા બજાવે જરેબાઈ—૨

જરેબાઈ, આગે આપણે કયા હીંદુજ હોતા,
કયસી આતાં હુએ બાઈ બતાવો જરેબાઈ—૩

જીરેભાઈ, હીદુ બા કર આગમે જલાવે,
તિસમે આપણે કયુ હોવે જીરેભાઈ—૪

જીરેભાઈ, હીદુ બાકર ફેરાંજ પુર્,
મુવા પછી ભુતજ હોવે જીરેભાઈ—૫

જીરેભાઈ, ખાટી પુગ્ગને ખાટારે મડપ,
પ્રસમે દાદા કાયકુજ એય જીરેભાઈ—૬

જીરેભાઈ, ખાખ ખુદાઈ બોલેઆ માગીજ વાળી,
તિનકા ભેદ તુમ બતાવે જીરેભાઈ—૭

સૈં ઇમામશા કહે છે—

જીરેઆઈ, તતવ ભેદકા વાચાજ બોલે,
સો તમારા ચીંત માંહે રાખો જીરેઆઈ—૧

જીરેઆઈ, મછ કોરબ, વારા, નરસી. જે કાઠીએ,
એખી સરપ લએ શાલકા જીરેઆઈ—૨

જીરેઆઈ, એ ચાર રૂપ કીરતા જુગ માંહે આયા,
તિસ માંહે સતી પહેલાજ લુઆ જીરેઆઈ—૩

જીરેઆઈ, નરસીંહ રૂપે મહલા અલીજે હોતા,
તારે દહતિ હરણુકંસ બણો જીરેઆઈ—૪

જીરેઆઈ, કળ્હ ભોગવી તારે પહેલાજ નીપના,
કહે પીર ઇમામશાહ એએનાં કામ સીધાં જીરેઆઈ—૫

બાઈ બુઢાઈ પુછે છે.

જરેબાઈ, ઉનકે સર કષ્ટ કેસી જો વીતી,
મેં કરટકા બેઠજ બાંખો જરેબાઈ—૧

જરેબાઈ, પહેલાજ કેમા અવતાર કહીયે,
નાકા શબ્દ હમકુ સનાયો જરેબાઈ—૨

જરેબાઈ, મોહિ પહેલાજે કરટજ રઆંખો,
કરટ માલિઆ વીના નાહી પામે જરેબાઈ—૩

જરેબાઈ, હીંદુ હોકર કેસી કરણી જો કીતી,
તગેસી તો હમ સર નહી વીતિ જરેબાઈ—૪

જરેબાઈ, બાઈ બુઢાઈ એવી તરેહે બોલ્યા,
શબ્દ કેજે વીના રજા નાહી જરેબાઈ—૫

સૈં ઇમામશા કહે છે—

જરેબાઈ. શબ્દ બોલે બાંખેઆ તમારી,
તબ રજા હમકુખી હોવે જરેબાઈ—૧

જરેબાઈ, પહેલાજ તો આજ ઇબ્રાહીમ ખલિલિલાહ જાણો,
જાકી અઉલાહ મકા મદીના માહે જરેબાઈ—૨

જરેબાઈ, વોહી હીંદુ સોહી મુસલમાનજ હુવા,
ઉસ વખત નખીતો નાંહી જરેબાઈ—૩

જરેબાઈ, એહી જીવતો ઇસ ધરમેજ રામે,
કસણી બહોત સીર સહેવે જરેબાઈ—૪

જરેબાઈ, આગેજે જીવ નેએસાજ હોવે,
તેઆજ સતપંથ માંહે આવે જરેબાઈ—૫

જરેબાઈ, જેણે જેએસી કસણી સીર સહી,
સોહી મોમન આજ કહાવે જરેબાઈ—૬
જરેબાઈ, બણે પીર ઇમામશાહ સુતો મેરીબાઈ,
સુણ્યા વિના સુધ નહી આવે જરેબાઈ—૭

બાઈ બુઢાઈ પુછે છે—

જરેબાઈ, સુણ્યા પીના તો સુધ ન હોવે,
પણ શબ્દ દીઓ સોઈ જરેબાઈ—૧
જરેબાઈ, વાઠમણુ ફરસીરામજ કોણુ,
એ કંથો વેદ વીચારી જરેબાઈ—૨
જરેબાઈ, હરિચંદ સો કોણુ જીવજ કહીએ,
ઓર કોન કામમે લઈએ જરેબાઈ—૩
જરેબાઈ, કેસી કરણી ઇતું જીવેજે કાતી,
જો એતી કમાઈ જીવે લીતી જરેબાઈ—૪
જરેબાઈ, ઓહી વખત કેસાજ કહીએ,
જો એતી કમાઈ કરી ગયા જરેબાઈ—૫
જરેબાઈ, હિસ વખતકા બેઠજ કંથો,
અને કીયા કરતાસો કામ જરેબાઈ—૬
જરેબાઈ, બાઈ બુઢાઈ જે વાતુજ પુછે,
સો કહો સંબારીને બાઈ જરેબાઈ—૭

બીબી ઈમામ બેગમ.

— ૦૬૭ —

આ વિદ્વાની ગાનુ સૈયદ ખાનદાનમાં ક્ષાત્રમી હતાં. અને ઇસ્માઇલી પીરો પીર સદરદાન સાહેબ અને પીર હસન કબીર સાહેબનાં પછી એ ખાનદાનની ઔલાદ જે દીન્દમાંજ રહી હતી. તેમાં આ બીબી સાહેબા ઈ. સ. ૧૮૫૬ ના વરસે દરમ્યાન ઇસ્માઇલી પીરદાના અનુયાયી તરીકે અને ભક્ત હૃદયથી બોધક તરીકે પ્રવૃત્તિમાં આવ્યા હતા.

બીબી સાહેબાના વડોએ એ વખતમાં પંચનખમાં મુસ્તાન નજીક આવેલા કઢીયાવાલા પ્રાંતમાં વસતા હતાં. તે તે કપરથી તેઓનું ખાનદાન “કઢીવાલ સૈયદો” તરીકે ઓળખાતું હતું. ગજર જે કઢીવાલ સૈયદોનાં ખાનદાનમાં ગાળીતા મહાન પુરુષો થઈ ગયા છે. જેમાં સૈયદ મામદશા જેની દરગાહ મુંબઈમાં ખોલ્લ ઇસ્માઇલી જમાતનાં કબ્રસ્તાનમાં છે. તથા સૈયદ હૈદરશા જેની તુરખત કરાંચીમાં છે. સૈયદ મિંચાશાની તુરખત પાણુ કરાંચીમાં છે. સૈયદ ગુલમાલીશા જેની દરગાહ કચ્છ કેરામાં મશહુર છે અને સૈયદ ફતીશા જેની તુરખત સિંધમાં છે. શાહ તુરેલ જરકા નજીક સંદા શહેરમાં છે. એ સિવાય બીજી ઘણી દરગાહોવાળા પીરો એ ખાનદાનમાં થઈ ગયા છે.

૯૦ વર્ષથી રીપી નર નસલે કિતરી આવનાર ઇસ્માઇલી ઈમામો એ દિન્દમાં સિંધ અને પંચનખના રસ્તે પીરો મારફત ઇશાઅતે દરલામનું હિકમત બરુનું કામ કરાવ્યું ત્યારપછી રફતે રફતે કચ્છ અને કાઠીયાવાડ ગુજરાત તરફ પાણુ પ્રચાર કરવા માંડ્યો. અને છેક પહેલા આગાખાન સાહેબનાં પિતાશ્રી હઝરત મૌલાના શાહ ખલીલિલ્લાહ સાહેબના સમયમાં કે જે વખતે ઇસ્માઇલી

ધર્મામતની મસનદ ઇશિનમાં હતી. તે વખતે ગુજરાત કારીયાવાડ તરફ ઇસ્માઇલી પીરોના વંશના સાદાંતો અને ઇમામે ઝમાન તરફથી દાહઓ તરીકે, રાહ તરીકે, સૈયદો નામે ઝોળખાતા આસામીઓ ઇસ્માઇલી ખોગન મુરીદ જમાનમાં આવતા હતા. અને પ્રસંગોપાત ધાર્મિક ચર્ચા કરી તથા વિવેચન કરી ધાર્મિક તાલીમનું કાર્ય બજાવતા હતા.

ખીખી ઇમામ ખેગમ સાહીબા કે જેળીએ પોતાના બનાવેલાં કીરતનો મારફતે ધાર્મિક ખોષ ફેલાવ્યો હતો. તેમાં એમનાં રચેલાં કીરતન કાવ્યો શુદ્ધ ઇસ્લામના તત્ત્વો સાથે બિન્દુ ધર્મ પાળતી ભક્ત પ્રગતે ભાવે તેવાં મુદ્દાવાળા નિષ્પક્ષપાત હોવાથી તે સાંભળવાને ધણા અવર કોમના ભક્તજનો પણ ભાગ લેતા. આવી રીતે મૈસુફ ખીખી સાહેબા જ્યાં જ્યાં ફરતા ત્યાં ત્યાં ઘણાજ આદર સત્કાર મેળવતા.

ખીખી સાહેબના રચેલાં કીરતન કાવ્યો જે કે હાલ જે અમોને પ્રાપ્ત થયાં છે. તે કુલ આઠ છે. પરંતુ તેમાં ઇસ્લામી વેદાંત તત્ત્વ સંપૂર્ણ હોવાથી અત્યારે પણ ઇસ્માઇલી શીરકના ગુજરાતી જાણુનાર બાધ ભાષ્યો તેને પ્રેમ સહિત બોલી આનંદ મેળવે છે.

વિશેષમાં-એ કીરતન કાવ્યો ખીખી સાહેબા સાથે મુસાફરી વખતે સાથે રહેનાર એક ખોગ્ત નામે મેરાલી પાપાવાણી સિંધી હતા. જેઓ કીરતન કાવ્યો બોલાતી વખતે સારંગી વગાડી તે મનરંજન કરતા હતા.

આ રીતે મજકુર ખીખી સાહીબા ઇમામ ખેગમ કરાંચી, મુંબઇ અને માહિમ ખાતે જતા આવતા તેમા માહિમ ખાસ મથક તરીકે ગણાતું હતું. અને ઇ. સ. ૧૮૬૬ માં પહેલા આગાખાન સાહેબ આગા હસનઅલીશાનાં સમયમાં જ્યારે પાર-ભાયા કેસ આલ્યો હતો તે વખતે મૈજનુદ હતા.

પેહલા આગાખાન સાહેબ મજકુર બીબી સાહેબનાં ઇસ્લામ વિશ્વ સારંગીમાં ફિરતન કરવા માટે ખફા થયા હતા. ને તેથી કેટલોક બનાવ મજકુર બીબી માટે બન્યો હતો પરંતુ એ સિવાય એમની ધાર્મિક બુદ્ધિ માટે, તેઓ બેશક વખાણુને પાત્ર હતા. અને તેમનાં ફિરતન કાવ્યો. આજે પણ ઇસ્માઇલી પાસેનાં જ્ઞાન શીકીની દરેકમાં પ્રેમથી બોલાય છે.

સાંભળવા મુજબ મજકુર બીબી સાહેબા સવંત ૧૯૧૦ માં મુંબઈ ખાતે આવેલા હતા, તે વખતે પણ તેમને ખડક ઉપરનાં મોટા જમાત ખાનાની ઉગમણી દિશાએ ઢુંગરીનાં મોટા રસ્તા-પરનાં સોમજીભાઈ વિસરામનાં માળામાં બોળ જમાતનાં આગેવાનો તરફથી ઘટતો સતકાર કરવામાં આવ્યો હતો. વળી તેમનાં સાથે સારંગી વગાડનાર મેરાલીનો પુત્ર લુન્ડઅલી મેરાલી પીર-મામદશા વાળી દરગાહનાં સુંગવર તરીકે કેટલીક મુદત સુધી નોકર હતો. અને તેપણ પોતાના પિતાની પેઠે બીબી ઇમામ બેગમનાં ફિરતન કાવ્યો સારંગીમાં વગાડતો હતો.

આ ઉપરથી સુસ્ત વાંચક વર્ગને જણાવવાનું કે નાં પેહલા આગાખાન સાહેબના ઇરાનથી પધારવા અગાઉ બોળ ઇસ્માઇલી જમાવ્યતમાં ધારમીક તાલીમ કેવી રીતે અપાતી તેની જાંબી રૂપ રેખા દોરી બતાવી છે. અને તે ઉપરથી આજ ઇસ્માઇલી શીરકાવાળા બોળઓ કેટલી બધી પ્રગતી કરી રહ્યા છે તે સ્પષ્ટ થશે.

માત્ર—એકજ સેંકડામાં કોળ કોમે પોતાનાં મુરશીદ રહેબર અને હાજર ઇમામની પવિત્ર આશિષનાં પ્રભાવે, કેટલી બધી તરકકી કરી છે. તે એક મોજેઝ જેવી બીના છે. મુરશીદની ગેરહાજરીમાં એક નામાલુમ કોમ જેવી અને ધારમીક ભાવિક છતાં ઇસ્લામ વિશ્વ વાળાંમાં ફિરતન કરવાની રહી સાધારણ

વગનાં ભક્તો સુઝળ વર્તતા, તે ખોળઓ આજે એક હિન્દમાં
ઝળકતી અને ફેળવાયલી કામ તરીકે જે જે પ્રગતિ કરી રહી છે.
તે માત્ર પોતાના મુરશીદ અને હાજર ઇમામનાંજ આશિરવાદનો
પ્રભાવ પ્રગટ કરે છે.

જે-સંકડા પછીના વરસોનાં વચગાળે કેટલાક નાપસંદ
વિરોધો ઉભા ન થયા હતા. તો આજે ખોળ કામના નામે
ઘણું ડિઝગું ભવિષ્ય જોઈ શકાતું! તોપણ ઇશાઅને ઇસ્લામના
કાર્યમાં હિન્દ ખાતે ખોળ આગાખાનીઓએ ગ્વાળીતા મુસલમાની
આગેવાનોના શબ્દો મુઝળ જે ઇશાઅને ઇસ્લામનું કામ હીન્દના
સાત કરોડ મુસલમાનીન પૈકી કાઠપણું નથી કરી શક્યું, તે પ્રમા-
ણમાં નાનકડી ખોળ ઇસ્માઈલી કામે ઘણું કરી બતાવ્યું છે

આ માત્ર ઇસ્માઈલી મદાન પીરોની સત્ય ઇસ્લામની સરખા
અને ઉત્તમ તાલીમનુંજ કારણ માની શકાય. કારણકે ધર્મ વિરોધ
કરી ખુદ પડી ગયેલા કહેવાતા આરબાયા અને ઇસ્નાશરી
ખોળઓ ખુદ પોતે પોતાનાં ટોળાની પ્રગતિ કરી શક્યા નથી.
ત્યારે પોતાના મુરશીદ હાજર ઇમામનાં હોવાના પ્રતાપે ઇસ્માઈલી
ખોળઓ. ઘણા હીન્દુ કામનાં તે પોતાનાંમાં ડિમેરી શક્યા છે,
અને ઉમેરતા જાય છે.

ન્યાં ધાર્મિક શુદ્ધ તાલીમ હોય છે, ત્યાંજ આ પ્રભાવ
પડે છે. અને તે આજના વખતમાં પ્રસિદ્ધ રીતે સિદ્ધ
થઈ ચુક્યું છે.

દેહલીવાળા ખ્વાજા હશન નિઝામી જેવા મદાન ઇસ્લામીએ
પોતાના ફાતમી દાઅવતે ઇસ્લામનાં દફતરમાં ઇસ્માઈલી ખોળ-
ઓની બાબતમાં જે નોંધ કરી છે. તે યાદ આપીને ઇસ્માઈલી
ખોળઓની ધાર્મિક તાલીમનાં હીન્દુ મુસલમાની એકતાનાં પુલ
સરખા શુદ્ધ તત્વોનો નમુનો હાલ ગુજરાતીમાં છપાયેલ ઇસ્મા-
ઈલી સાહિત્યમાંથી મેળવી વાંચવા ખાસ ભલામણ કરીશું.

વળી મજકુર બીબીનાં કુટુંબી કડીવાળ સૈયદો જેના નામો ઉપર દરજ કીધા છે. તેઓ દરેક ઇસ્માઇલી હાજર ઇમામની શનાખત ધરાવતા હતા, અને તેથી ઇસ્માઇલી શીરકાવાળા અમો ખોળખોને ધાર્મિક તત્વેથી પોષતા ! બીબી માફક—મુંબવાળા સૈયદ મામદશા દરગાહવાળા અને કચ્ચ કેરાવાળા સૈયદ ગુદમાલી શાહે રચેલા પદો આજે પણ ઘણી પ્રિયતાથી ઇસ્માઇલીઓ ખોલે છે. કારણ કે તેઓએ ઇસ્માઇલી ઇમામની મુરીદ ખોળ જમાનને ઉપદેશ આપી ધાર્મિક ખીદમત બળવવાના હેતુથીજ જાંદગી ગુજારી છે, અને તેથી આજે પણ તેમને ઇસ્માઇલીઓ એમના રચેલા પદો ખોલી એમની યાદ જળવી રાખે છે.

સૈયદ મામદશા આજથી આશરે એકસો દશ વરસ ઉપર થઇ ગયા છે. અને તેમના નરક ઇસ્માઇલી ઉપદેશક તરીકે ઇસ્માઇલી ખોળખો ઉપરાંત તેમના પ્રભાવશાળી જીવનની અસરથી કોકણી મુસલમાન કામ પણ બહુજ શ્રદ્ધા રાખતા હતા. મૌસુફ માનવંત સૈયદ મહમદ શાહે રચેલું નીચેનું પદ ઇસ્માઇલીયો ઘણીજ પ્રિયતાથી ખોલે છે કે જેમાં ઇસ્માઇલી હાજર ઇમામની શનાખત અને તેમના પ્રત્યે એમની પૂજ્ય બુધ્ધી આપ્યાદ ઝળકી નીકળે છે કે:—

સાહેબજી ! તું મોરે મન ભાવે ! !

અવર મુજે ચિંત ન આવે ! !

દુગ્મ મોરે મન ન ભાવે—સાહેબજી.

એજી ! જે જે માણું તે તુંહી દેવે !

એવા એવા લાડ લડાવે !—સાહેબજી !

એજી ! ચારે ચારે જુગમાં ફરી ફરી જોયું !

તેરે તોલે કાઈ ન આવે—સાહેબજી !

ચાલો સાહેલી વર જોવાને જઈએ !

સો પીયા મેને પાયા—સાહેબજી !

એજ ! જસરે વીન્યા ઘડી દોહેલી જાવે !
 સો પીયા મોરે મંદિર આવે—સાહેબજી !
 એજ ! જસકરે સાહેબ ! અયેસા હોવે !
 સો દુખીયા કીયું કર કહાવે—સાહેબજી !
 એજ ! દોસ દયાળજીને કીયું કર દીજે !
 કરમે લીખીયા સો પાવે—સાહેબજી !
 એજ ! રામરહેમાન દોનું એક ગુમાંવા !
 મુરખ મરમ ન પાવે—સાહેબજી !
 એજ ! બોલીયા સૈયદ મહમદ શરણુ તમારે !
 તુજે છોડી દુજે દુઆર કાંઈ જાવે—સાહેબજી !

વળી સૈયદ ગુદમાલીશા કચ્છ ફેરાવાળાએ રવેલા પદોમાંથી
 નીચેનું પદ એમની ઇસ્માઈલી હાજર ઇમામ તરફની શુધ્ધ
 ભાવનાના નમુના તરીકે આ નીચે રજુ કરીયે છીએ કે:—

એજ માલ ખજીના બહોતજ બરયા !

ઉસ્મે નહીં કુછ તેરા—

રંગ મોહોલ સખ બુલ જાયેસી,

જગલ હોયેસી ડેરા—

કીયા નીંદ સોવેમન મેરા

શાહ ! સમરનકી વેળા—કીયાનીંદ સોવેમન મેરા-૧

એજ ! સીર પર કાળ શીરે સત સાધુ !

અખ તું ચેત સવેળા

ઇસવેળા માંહે જોતું બુલ જાયેસી !

તો બહોત આયેસી ફેરા—કીયા નીંદ-૦

એજ ! આરે સંસાર સકળ હયે ગુહા !

મત જાણો હયે મેરા;

છોડ ભરમ તમે બ્રહ્મ વિચારે
 તે ખોજ અતર ઘટ તેરા—કીયા નીંદ-૦
 એજી ! જોત પરકાશ લીજો ઘટ અદર !
 ગુર ખીના ગાર અધેરા;
 કહે સૈયદ ગુલમાલી શાહ સમરણુ કરલે.
 સમજ સમજ મનમેરા—કીયા નીંદ-૦

આ રીતે ઇસ્માઈલી પીર હસન કમીરદીનની પછી એમની દીકરી બાઈ ખુદાઈ અને તેના ભાઈ ઇમામશા પીરાણુવાળા તથા ત્યારપછી કર્દાવાળ સૈયદ ખાનદાન વાળા બીબી ઇમામ એગમ અને સૈયદ મામદશા તથા સૈયદ ગુલમાલીશા જેવા ઇસ્લામી આલમમાં પ્રખ્ય મનાયેલાં પાક પુરૂષો, ઇસ્માઈલી હાજર ઇમામનાં સેવક તરીકે કેવી ઉપયોગી ખીદમત બજાવી ગયા છે ? તે સુદ જાહેર વાંચક વર્ગને જણાઈ આવશે. અને તેથી ઇસ્માઈલી શીરકો કેવા ઉમદા ખુદાઈ સીધાંતો ધરાવે છે તે સમજશે. ત્યારે આ ઇસ્માઈલી શીરકાનાં માટે જાહેરમાં પોતાની ક્રોતાહ અક્કલથી ટીકા કરનારાઓ ખરી વાતથી કેટલા બધા અજ્ઞાત છે, તે સહેલથી સમજી શકાશે.

અમેએ “ખુલાસા”માં કરેલો બળાપો એટલાજ માટે હતો કે, આવા માનવંત અને અનુભવી ઇસ્લામી મહાત્મા જેવાં રહ્યો—એ—

આયાત—ઈન્દ્રી જાએલુન ફીલ અરજે ખલીફા.

એટલે—ખુદા ફરમાવે છે કે મારો ખલીફા (જાહેર ઇમામ) આ દુનિયામાં (હમેશા) રહેશે.

એ ખુદાઈ કલામ મુજબ હઝરત આદમની સિલ સિલાવાર પરંપરામાં—ખુદાનો ખલિફા (જમાનાનો ઇમામ) હ૦ અલીની

સીધી અને (અટક્યા કે ગંધ થયા વગરની) નર નસલે હાલના નાં આગાખાન સાહેબ સર મુસ્તાન માહમદશાહ ૪૮ મી પુસ્તમાં છે—તેમનાં તરફ કેટલી બધી હુચ બાવના બતાવી છે ! અને તેમની ભક્તિના પ્રભાવે “વલી અદ્લાહ”નાં દરજ્જા પહોંચ્યા છે ! છતાં એવા વલી અદ્લાહ અને માનવંત ભક્તી રહ્ય સૈયદ ખાનદાનની ખાનુઓએ બતાવેલા સ્પષ્ટ વિચારોને, જાહેર આલમ સામે ખોટી રીતી રજુ કરી મુનાશીકપાણ કરનારાઓ કેટલા બચકર જોખમમાં છે ! અથવા એ મરહુમોની પવિત્ર રહોનાં શ્રાપ લેવા સમાન કાર્ય કરે છે ! તે માટે અમોએ આ પ્રયત્ન કર્યો છે કે, કાંતો એવા મુનાશીકાની અજાનતા દુર થાય અથવા તે પોતાનાં વીચારોથી જોને જોને ખોટે રસ્તે દોરવાનાં બન્યુ હોય તેઓને ખરી હકીકત હાંસલ થાય.

મુનાશીક—પાણુ.

જાહેર-વર્તમાન પત્રમાં—તપુરાનાં તારનાં હેડીંગ નીચે ખીખી ઇમામ બેગમ સાહેબાનાં રચેલાં પદો જે રજુ કર્યાં છે તેમાંથી ઇસ્માઈલી શીરકાનાં ચાકસ પાઠો છુપાવીને ઇસ્લામી વેદાંતનાજ પાઠો રજુ કરી જાહેરમાં મુક્યા છે.

ખીખી ઇમામ બેગમનાં આઠ પદો પ્રસિધ્ધિમાં આવ્યા છે તેમાંથી ૪ થા પદ દરશન દીયો મારા નાથ—દારી છું તેરી.

એ પદમાંથી—નીચેનાં પદો પ્રગટમાં મુક્યા નથી.

એજ પીર સહરદીન બુઝરંગ કહીયે—

બાર કરોડીનાં કંથ—દારી

એજ અહ્લીત કરોડી પીર હસન કખીર સાથે—

તેનું વર દીધું નકલંકી નાથ—દારી

મજકુર પદમાંથી ઉપલા એ પાઠ છુપાવ્યા છે, તે ચોક્કસ મુનાશીકપાણુ કર્યું છે કારણ કે એ એ પાઠોમાં

પ્રથમ પીર સદરદીન સાહેબ.

ખીજી પીર હસન કખીરદીન સાહેબ.

એ બેંકે ઇસ્માઇલીયા શીરકામાં મનાતા જાહેર અને હાજર-
ઈમામ જે વખતે (૪૦) શા. ઇસ્લામશાહ ઇરાનનાં દેલ્હી પ્રગણા
તરફ હતા. જેઓ હાજર જેમાના ઘણી નાં આગાખાન સાહેબ
સર સુલતાન માહમદ શાહના વડીલો થાય. તેમનાં ફરમાન વડે
પીર (ગુર) તરીકે હીન્દના બાવિક બકતોની તાલીમ માટે મોકલા-
વેલા અને તેઓએ અથાગ જેહમત અને અખંડ પ્રયત્ન વડે
હાલના ઇસ્માઇલીયા શીરકાના હીન્દુ મતમાંથી બંધાયેલી ખોળ
કોમ, મુમન કોમ વિગેરે જાતીયોની મક્કમપણે સમજાણુ આપી
જુદી કોમી બંધારણુ કરી પોખ્યા. તેમના આ પ્રયાસ તરફ
તંખુરાના તારનો વગાડનાર આત્માના ઉપનામ ધરાવનારને અભાવ
હોવાથી, એ આખા વિષયને હાજર ઇમામને નહીં માનનાર
ઇસ્લામી શીરકા તરફ ઘસડી જવાની નેમથી ગેર ઇન્સાફ આપ્યો છે.

આ પાઠ આપી ખુલાસો કરવાનો હેતુ માત્ર એટલોજ છે,
કે ઇસ્લામમાં પુષ્કળ શીરકા બંદી થઈ ગઈ છે. સુન્નત જમાતમાં
મોટા જેમ ચાર શીરકા છે. હનફી, માલેકી, હંબલી ને તે
મુજબ શિયાઓમાં પણ ઉસુલી, અખખારી, એવા એવા શીર-
કાઓ પડી ગયા છે. ત્યારે શિયા ઇમામી ઇસ્માઇલીયા આગાખાની
શીરકોગ માત્ર એકજ એવો શીરકો છે, કે જેની તાલીમ હં
રસુલે ખુદના ફરમાન અનુસાર “કુરઆને શરીફ અને જાહેર
ઈમામ” બેકતી મૌજુદગી અને એકપણુની રસી મિસાલે ચાલી
આવે છે—ઇસ્માઇલીયા શીરકો—

“અલી મઅલ કુરઆન અને કુરઆન મઅલ અલી”

નીહદીસ મુજબ ઇમામ અને કુરઆનમાં જુદાઈ માનતો
નથી. અને તેથીજ ખુદાઈ ધર્મના રેહબરની છાયામાં છુપા
ખુદાઈ ભેદો અને ખુદાઈ તાલીમથી જામત છે.

જાહેર રીતે આગાખાની ઇસ્માઈલીયા ફિરકાની ધારમીક ક્રીયા અને બંદગી માટે જાહેર આલમ કંઈજ જાણતી નથી. એમ કહીશું તો ખોટું નથી. પણ એ બાબતમાં પ્રથમ એકજ બાબત મુખ્ય જગ જાહેર છે, કે તે એ કે; હાજર ઇમામ નાં આગાખાન જેવાં આવે રસુલ અને હં અલીની સીધી નર નસલે પુસ્ત દર પુસ્ત ઇમામતની મસનદ બોગવનાર છે! કે જેની ઇમામત સિવાય બીજો કોઈ ઇસ્લામી આલમમાં ઇમામત બોગવતો નથી બીજાને તેવો હક પણ નથી. તેથીજ તેઓ ખુદા અને રસુલનાં ફરમાન મુજબ જાહેર ઇમામ (ઇમામ મોખીન) છે!!!

હવે આવાં ખુદા અને રસુલનાં ફરમાન મુજબ સિધ્ધ થયલા હાજર ઇમામની રહેબરી તળેનાં અનુયાયીઓ ઇસ્લામથી આજુ-વાકેફ હોય, એમ માનવું સારી સમજથી વેગળું છે! છતાં અમો કોઈપણ મોહકમ દલીલ વગર કહેવા માગતાજ નથી. પરંતુ પ્રથમ એક મુખ્ય મુદ્દામાં જાહેરમાં થયેલ ઘોંટાળો પ્રથમ સાફ કરવાની જરૂર છે કે જેની ગેરહાજરીમાં ખુદ અધુરી સમજના અનુયાયી ઇસ્માઈલીયોને પણ જાહેરમાં મુનાશીકપણું કરવાની તક મળે છે, તેથી તે બાબત પ્રથમ કહેવામાં આવે છે કે—

“નાં આગાખાન-વિરૂધ્ધ હાજી બીખી”વાળો કેસ હાઈકોર્ટમાં ચાલતો હતો, તે વખતે નાં આગાખાનના એક અનુયાયીએ જુબાનીમાં કહ્યું હતું કે—

“હું કુરઆન શરીફને માનતો નથી.”

આ ઉપરથી વાત વધારીને કહેનાર મુનાશીકોને કારણ મલ્યું ને છેવટ જાહેરમાં એની વાતો ઉગ્રવી કે નાં આગાખાને કહ્યું કે હું કુરઆનને માનતો નથી—(તોખા! તોખા!) આ હાહાકાર તોહામત છે! નાં આગાખાન સાહેબે કદો એમ કહ્યું નથી બલકે પોતાનાં મુરીદોને ફરમાન પણ કરેલું મૌજુદ છે કે—

“તમે કુરચ્છાન-હદીસ મશનવી, વિગેરે કિતાબોની સમજ મેળવો-ને તે પ્રમાણે વરતો—વિગેરે”

પોતાના હાજર ધર્મામનાં ઉપર મુજબનાં ફરમાનને નમાનનારને ઇસ્માઇલીયો ખુદ કાફર સમજે છે. અને તેથી અમે ઇસ્માઇલીયો કુરચ્છાનને નથી માનતા એમ કહીએ કે માનીએ, તો કાફર કહેવાઇએ—એ બરાબર યાદ રાખવાનું કે અમારો એક ઇસ્માઇલી પોતાનાં ધર્મામ તરફનાં ઇસ્કનાં લીધે કુરચ્છાનને નથી માનતો, એમ કહેવે તો તેથી બીજા કોઈ ઇસ્માઇલીયોને કે અમારા હાજર ધર્મામને કાંઈ લાગતું વળગતું નથી. તેનું આદેશતનું બેખમ એમ બોલનારને કે માનનારને શિર છે.

અમે ઇસ્માઇલીયોનો ખુલ્લો ઇફરાર એ છે, કે અમે કુરચ્છાને શરીફ મુજબજ અમારો દીન પાળીએ છીએ, બધું અમારો દાવો છે, કે ખુદા અને રસુલનાં ફરમાન મુજબ ૪૫ કરોડ મુસલમીનોમાં અત્યારે—

“કુરચ્છાન-અને જાહેર ધર્મામ” બેઉને ખરી રીતે માનનારા અમે ઇસ્માઇલી સિવાય બીજો કોઈ શીરકો નથી—

હવે મુળ બાબત ઉપર આવીશું કે—અમારો ઇસ્માઇલીયા શીરકો કુરચ્છાન શરીફ મુજબ છે, તો એવો એતેરાઝ લોકો કરે છે કે, ઇસ્લામના બધા શીરકો કુરચ્છાન શરીફને માને છે ! છતાં બધાથી અલગજ એકજ અમારો ઇસ્માઇલીયા શીરકો કેમ છે ? તેનો સક્ષિપ્તમાં જવાબ એજ છે કે—

કુરચ્છાન શરીફ સાથે હવે અલીનાં વંશનો ધર્મામ જુલે, તે માત્ર અમારા એકજ શીરકોમાં મોજુદ છે ! ને બીજા પાસે નથી, તેથી અમે બધાથી અલગ હોઈએ તેમાં નવાઇ નથી.

આયાત-લા યાચ્યલમો તાવીલોહુ ધલલદ્વાહો વર રાસેખુન ફીલઈદમ—

એટલે-ખુદા અને રાસેખુન શીલ હલ્મ (ધમામ) વગર
ધર્મનો મુળ બેદ કોઈ જાણતું નથી.

તો પછી અમારું એ આયાત મુજબ માનવું છે, કે
ધમામ વગર ધર્મનો બેદ મળતો નથી. તો પછી જ્યાં ખુદા
અને રસુલના ફરમાન મુજબ ધમામ ન હોય, તે શીરકામાં ગમે
તેવી ધમિદત અને ગમે તેટલું આલેમપણું હોય, તો પણ તે
ખુદાધ ધર્મનાં બેદો જાણી શકતા નથી. અને તેટલાજ માટે
પેગંબરે ખુદાએ હદીસ ફરમાવી નક્કી કરેલું છે કે:—

હદીસ-મમ માતા-વલમ યા અરક ધમામે ઝમા-
નેહી મમાતા મયતતન ઝાહેલીયત:

એટલે-જો કોઈ જમાનાના ધર્માગને જાણતો નથી, તે ગમે
તેટલો આલેમ ને આબેદ હોય છતાં અજાનને મોતે મરે છે.

આ હદીસ સામેત કરે છે કે જમાનાના ધમામ વગર
કુરઆન શરીફના ખુદાઈ ધર્મના બેદો જાણી શકાતો નથી. ને
તેથીજ અમો ધરમાહલીયો ખુદા રસુલના હુકમ મુજબ જમાનાના
ધમામની છાંયા તળે, અમારી ધર્માનદારી પુર્ણ સમજીએ છીએ.
વળી કોઈ વિદ્વાને એજ આયતમાં એત આજી કીધી છે કે—

એ હુજ્જે એહલે ઐત ધયાદત હરામ હયે,
ઝાહિદ તેરી નમાજકો મેરા સલામ હયે.

હુકમાં ઉપલા મુદ્દાઓ ધરલામીઓ સમજે છે, ને માને છે;
તે ઉપર જો વિચાર કરશે તો મૌબુદ ધમામવાળો શીરકો સલા-
મતીમાં છે, અને તેવી હદીસ પણ પેગંબર સાહેબ ફરમાવી
છે કે—

મસલ અહલ ઐતી સફીનતન તુહીવ રકબઃ
વન્ નજ વમન તખલકઃ અનહા વ ગરકા.

એટલે મારી એહલે બેન તુહ નખીના વહાણુ જેવી છે ને તેમાં ચઢશે તે બચશે ને રહી જશે તે હુખી જશે તે ગરક થશે !

આ હદીસ પણ અમો ઇસ્માઈલીયાના એતેકાદ મુજબના હાજર ઇમામને તાબે રહી ઇમાનદારી બજાવનારની સલામતી બતાવે છે.

જેના પાસે મૌજુદ ઇમામ અમારા મુજબ નથી. તેઓ કિપલી દરેક આયાત અને હદીસના મુદ્દાને ફેરવે છે અને પોતાની માનીનતાનું ચોકડું બધા બેસતું કરે છે. તે તેઓને મુબારક ! પરંતુ અમારો ખુલાસો અહીં રખાઈ થાય છે કે, અમો જે મૌજુદ રહેબર (ગહેર ઇમામ) ના છાંયામાં છીએ, કે એવી રીતે કાઈ પણ ઇસ્લામી શીરકો નથી અને તેથીજ અમારા શીરકાના સિદ્ધાંતો બધા ઇસ્લામી શીરકાની સમજથી અલગ છે,

ઇમામનો અરથ અમો કુરઆન શરીફ મુજબ ખલિફત-લ્લાહના કરીએ છીએ કે જેની ઓળખ કુરઆનમાં આપી છે. ત્યારે ઇસ્લામી બીજા શીરકો વાળાઓ ખલિફત રસૂલ ને ઇમામ માને છે. અને અમારાથી જુદો શિયા શીરકો જે ખલિફતલ્લાહનો કાયલ છે. પરંતુ તેની મૌજુદગીની બાબતમાં સમજ ફેર છે. તેથી વિચિત્ર માન્યતા વડે એતેકાદ રાખે છે; ત્યારે અમારા ઇસ્માઈલી શીરકાની માનીનતા ખુલ્લી રીતે ખુદા અને રસૂલના અચળ ફરમાનો મુજબજ છે.

અમો બીજા ઇસ્લામી શીરકાને અથવા તેઓનાં એતેકાદને ઉતારી પાડવા માગીએ છીએ, એમ નહીં; પણ અમારા શીરકાને કે જે વગર ગોટાળાની માનીનતા વાળા અને ઇસ્લામના મુખ્ય નિરમળ સિદ્ધાંતો વાળા ઇમામે મોખીનના લીધે છે, તેની ગહેર અને મુનાશીફ વૃત્તિથી વગોવનારાઓ અને નહીં ગણનારાઓ જે ગેર ઇન્સાફ કરે છે, તેના ખુલ્લા અને સાચા જવાબ તરીકે અમારો હેતુ છે. તેથી જે કાઈ મુનાશીફ અથવા અણુસમજુ

માણસ અમારા આ પ્રયત્નનો ખોટો ઉપયોગ કરી બહેરે, તો મારી સમજ વાપરી ને એ આખતમાં પ્રગટકર્તા મારફત અસલ જાપનારને મળી ખુલાસા મેળવવો એમ અરજ છે. અમારા શીરકાના સંલિપ્તમાં કરેલ ખુલાસા ઉપરાંત સ્ટેન્ડ ઉભા થતા પ્રશ્નોનાં ખુલાસાની પણ જરૂર ધારીએ છીએ તેની ગીય.

પ્રશ્નો—

- ૧ પીન્ડ ધર્મની ભાવના શા માટે ?
- ૨ નમાજ, રોઝા, ફરયાન મુજબ કાં નથી અદા કરતા ?
- ૩ બદગી અને બીજી ધાર્મિક ક્રિયા કેવી છે ?
- ૪ નામદાર આગાખાન ગરીબો પાસેથી પૈસા કેમ લીધે છે ?
- ૫ નાં આગાખાને પોતાના મુઠીદો માટે શું કર્યું ?
- ૬ નાં આગાખાન વિલાયતમાં મોટા ખર્ચે રહે છે. ફર્જીશ કેસ પહેરે છે ને એક ઝોરત છતાં બીજી યુરોપીયન સ્ત્રી શું કામ કરી ?
- ૭ પીન્ડ અલીશા ઇમામનો વારસો મેળવી શકે કે ?

આ સાને સવાલોનો ખુલાસેવાર જવાબ સ્પષ્ટ દલીલો સાથે બીજા પેઢકલેખમાં વાંચો.

સમાપ્ત.

ગઈ તા. ૧૦-૩-૨૬ નાં દિને શ્રી કોટડા 'સંગાણી' ખાખ આપણી કાઠીયાવાડની શીયા ઇમામી ઇસ્માઈલીયા કાઉન-સીલની ત્રીજી કાન્ફરન્સની બેઠકમાં કરવામાં આવેલી અખીલ ઉપરથી જુદા જુદા ધર્મ પ્રેમી આશામીયા તરફથી જે ગ્રંથકનાં ગ્રાહકો તરીકે સામટી નકલો ખરીદવાની ઉદ્દાર દીલથી ઉત્તેજન આપ્યું છે-તેની વિગતવાર તપસીલ ત્રીજી સીરીઝની બુકમાં ઉત્તેજકોના નામ અને નકલોની સંખ્યા પ્રગટ કરીશું-તે ઉપર સુઝા ધર્મપ્રેમીનું ખાસ ધ્યાન એવવામાં આવે છે.

પ્રગટ-કર્તા.

નાખતો જાહે-

પંથ ધર્મના નામે

જા વિષે તરેહવાર ચરચા

... મા થતી સંભાળાય છે, ને અમારા
લાગ્યતે-ઈસ્લામ"નાં કાર્યની ફતેહમંદ કોશીશોનાં
લીધે અજબ રીતની વિરૂધતા કરતા જોવામાં આવે છે.
અને તેની વાતોના ખોરાક તરીકે કેટલોકે ખોળ શિયા
ઈમામી ઇસ્માઈલીયા જમાતમાં ગણાતા ખુદ ખોળ
કોઈ સંપૂર્ણ સમજની ગરહાજરીનાં લીધે જાહેર
નાં કારણે રૂપ બને છે. તેથી "ઈસ્માઈલી સાહિત્ય
મહળ" તરફથી તેવા દરેક પ્રયત્નોનો "સતપંથ સાહિત્ય
સીરીઝ" તરીકે ટુંકા જવાબની બુક મારફતે અટકા-
વવા અને અમારા ફીરકાનાં નિરમળ સિદ્ધાંતો અન્ય
ધર્મ પ્રેમીઓને સમજાય તેવા શુદ્ધ હેતુથી, આ સંસ્થા
કાર્ય કરે છે.

"સતપંથ સાહિત્ય સીરીઝ" તરીકે બુકો નફો
કરવાના હેતુ વગરજ તદ્દન સસ્તી પડતે કીમતે વેચાશે.
કે જેથી આ સંસ્થા જેટલો ખર્ચ કરે, તેટલો વસુલ
થતાં બીજી વધુ બુકો પ્રગટ કરી શકાય. અને તેટલા
માટે, ધર્મ પ્રેમી અહસ્થોને આ સીરીઝની બુકો પ્રત્યે
મદદનો હાથ લંબાવી સતપંથ સાહિત્યની ઉન્નતિ
તરફ પ્રેમ બતાવવા નમ્ર અરજ છે કે, મદદ તરીકે

ઝંકર -

સેવા કરવાનો ઝં.

પ્રગટ કરી અન્ય ધર્મ .

લાલ આપવાનો તથા અણ ટીકાકારાનું પુરા કરવું.

તે સિધ થાઓ; એમ જગતનિયંતા પ્રત્યે પ્રાર્થના છે.

છપાય છે !   છપાય છે !!   છપાય છે !!!

સાહિત્ય સીરીઝ.

નંબર ૩ જો.

આત્મ દર્શન-ની આખતમાં મહાત્મા દરિમાહલીયા પ
સદરદીન સાહેબની આપર્થ વિઠતાનો અદ્ભુત ચિતાર ! એ
વખત જરૂર વાંચો—

છપાય છે—લાલા લજપતરાયનાં મેનીફેસ્ટાનો જવાબ.

છપાય છે—મીમીસ એની બિઝટના તવા અવતારના બાપ
બુનો સચોટ રદીયા—હાંદીઓ ચિતો !!!

